

Els espectres d'una dictadura

En la primera escena de *El agente secreto*, de Kléber Mendonça Filho, un home jeu mort i cobert amb uns sacs de diari en una benzinera de Recife. Són les festes de Carnaval de l'any 1977 i la policia no ha tingut temps de retirar el cadàver. Durant la celebració hi ha molts morts i en un cinema de la ciutat –un dels locals evocats per Mendonça en la seva pel·lícula anterior, *Retratos fantasma* (2023)– s'hi projecta *Tiburón*, de Steven Spielberg. Els diaris parlen que s'ha trobat la cama d'un home devorat per un cetaci i aquesta mateixa cama acabarà passejant-se sola per la ciutat imposant el seu poder. Tot el passat té alguna cosa de malson, de record borrós i kitsch. En el present, el vell cinema ja no existeix i ha estat substituït per un banc de sang. Amb aquests elements, Mendonça construeix una poderosa metàfora sobre la memòria col·lectiva i la violència estructural. El cos abandonat enmig del Carnaval –festa, excés, desinhibició– funciona com una imatge del país. A la pel·lícula veiem com sota la màscara i l'eufòria popular, hi jeu una mort que ningú no vol mirar de cara. El fet que el cadàver estigui cobert amb diaris no és casual. La premsa tapa, però alhora conserva; amaga el crim mentre el converteix en relat. La informació esdevé sudari. Allò que hauria d'il·luminar la veritat acaba ocultant-la.

La cama devorada pel cetaci que es passeja sola per la ciutat té una dimensió gairebé grotesca, pròpia del cinema de terror de sèrie B, però també opera com a símbol d'una culpa que no pot ser enterrada. És un fragment del cos social que retorna, spectral, per recordar que la violència no desapareix, sinó que es fragmenta i reapareix en formes inesperades. La projecció de *Tiburón* crea un joc de miralls. El monstre marí és la dictadura, invisible però omnipresent, que ataca des de les profunditats i converteix l'espai quotidià en territori amenaçador. El veritable tauró, però, no és l'animal, sinó el sistema. El vell cinema substituït per un banc de sang és una altra imatge central. Si el cinema era l'espai de la memòria compartida, del relat col·lectiu, el banc de sang remet a una història literalment drenada. La cultura és reemplaçada per la gestió biopolítica del cos. Mendonça sembla suggerir que el passat no només s'explica, sinó que circula com la sang: contamina, transfereix, manté amb vida i, alhora, recorda les ferides.

Com en *Doña Clara* (Aquarius, 2016) o *Bacurau* (2019), *El agente secreto* articula una paràbola sobre les cicatrius del Brasil. Marcelo (excel·lent Wagner Mou-

EL AGENTE SECRETO

O Agente Secreto

País: Brasil, 2025

Direcció i guió: Kleber Mendonça Filho

Intèrprets: Wagner Moura, Gabriel Leone, Udo Kier

Gènere: Thriller, drama

Durada: 158 min

Idioma: Portuguès

Subtítols: Castellà

No recomanada per a menors de 12 anys

ra) fuig d'un passat personal, però la seva fugida és també una metàfora d'un país que intenta escapar de la pròpia història. La investigació que travessa la pel·lícula posa en escena la dificultat de reconstruir la veritat quan les empremtes han estat esborrades deliberadament. L'arxiu, els diaris, els documents són fragments dispersos d'un trencaclosques impossible de completar.

La ciutat en festes, amb la mà ferotge de la dictadura operant des de dins, esdevé un espai esquizofrènic. Està format per identitats reconstruïdes, corrupció incrustada en els sistemes de poder i sicaris que actuen sense moral. La casa, convertida en refugi per una antiga lluitadora, simbolitza una resistència domèstica, fràgil però persistent. És l'espai íntim que desafia el poder, el lloc on els fantasmes troben acollida en comptes de ser expulsats.

El to, aparentment irregular, fins i tot amant del mal gust, no és un defecte, sinó una aposta estètica: Mendonça abraça el kitsch i la sèrie B per subvertir els codis del relat històric solemne. S'allunya de l'academicisme d'*Aún estoy aquí* (2024) de Walter Salles, per proposar un cinema contaminat, híbrid, on la metàfora i el gènere popular permeten parlar de la repressió sense convertir-la en monument. Darrere la pulsio de mort que recorre la història, el film suggereix que la vida persisteix com una força subterrània. La sang vessada és també la sang que circula, és la memòria que no deixa de bategar.

Àngel Quintana

Col·lectiu de Crítics de Cinema de Girona